УДК 343.72 (477)

Крайник Григорій Сергійович
кандидат юридичних наук, науковий співробітник
НДІ ВПЗ імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України
Крайник Григорий Сергеевич
кандидат юридических наук, научный сотрудник
НИИ ИПП имени академика В.В. Сташиса НАПрН Украины
Kraynik Hryhoriy
PhD in Law, Scientific Researcher
Academician Stashis Scientific Research Institute
for the Study of Crime Problems

Пержул Віталій Олексійович
студент
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Пержул Виталий Алексеевич
студент
Института прокуратуры и уголовной юстиции
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого
Perzhul Vitaliy
Student of the
Institute of Public Prosecutor and Criminal Justice of the
Yaroslav Mydryi National Law University

DOI: 10.25313/2520-2308-2020-4-5847

ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА СПІВМІРНОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВИБОРЧИХ ПРАВ

ВОПРОСЫ КВАЛИФИКАЦИИ И СОРАЗМЕРНОСТИ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ПРЕСТУПЛЕНИЯ ПРОТИВ ИЗБИРАТЕЛЬНЫХ ПРАВ

QUESTIONS OF QUALIFICATION AND PROPORTIONALITY FOR CRIMES AGAINST VOTING RIGHTS

Анотація. *Стаття присвячена аналізу норм кримінального закону, що пов'язані з захистом виборчих прав. Проаналізовано окремі аспекти кваліфікації таких злочинів, вказано на проблеми і питання, що можуть виникати на практиці. Досліджено питання співмірності відповідальності фактично вчиненим діянням, що посягають на виборчі права і вказано основні напрямки і аспекти, що потребують більш детального правового врегулювання. Запропоновано шляхи вирішення нечіткості певних формулювань у диспозиціях статей розділу V Особливої частини Кримінального кодексу України та шляхи подолання проблеми співмірності покарань фактично вчиненим діянням. Шляхом вирішення першої проблеми, на наш погляд є перегляд існуючих правових норм на предмет чіткості формулювань певних юридичних конструкцій, що в подальшому б усунуло певні проблемні аспекти в процесі кваліфікації таких діянь. Що стосується*

проблеми співмірності покарань за злочини проти виборчих прав, то тут, вважаємо, що потрібно взяти напрямок на впровадження штрафу у більш значних розмірах за більшість злочинів проти виборчих прав. У роботі проведено аналіз досліджень багатьох науковців, систематизуються їх пропозиції та аналітичні дослідження. Важливим також є те, що у роботі здійснено порівняння норм чинного Кримінального кодексу України, що стосуються виборчих прав, з іншими нормами кодексу, на предмет порівняння та оцінки конкретної дії конкретною мірою покарання. Також наведено конкретні пріоритетні напрямки змін до Кримінального кодексу України, для вирішення проблем, що були досліджені у статті, обґрунтовується їх доцільність та перевага над існуючими санкціями.

Ключові слова: *виборчі права, кримінальна відповідальність, співмірність, Кримінальний кодекс України, злочини проти виборчих прав.*

Аннотация. *Статья посвящена анализу норм уголовного закона, которые касаются защиты избирательных прав. Проанализированы основные аспекты квалификации таких преступлений и указаны проблемы и вопросы, которые могут появляться на практике. Исследован вопрос соразмерности ответственности фактически совершённым деяниям, посягающим на избирательные права и указаны основные направления и аспекты, которые требуют более детального правового урегулирования. Предлагаются пути решения неточности некоторых формулировок в диспозициях статей раздела V Особенной части Уголовного кодекса Украины и варианты решения проблемы соразмерности уголовных наказаний фактическим деяниям. Вариантом решения первой проблемы, на наш взгляд, является пересмотр формулировок юридических конструкций действующих норм, с точки зрения их четкости и понятности, что в дальнейшем решило эти проблемы. Что касается проблемы соразмерности наказаний за отдельные деяния, то здесь, мы считаем, необходимо взять курс на внедрение штрафов в больших размерах за большинство преступлений против избирательных прав. В работе проводится анализ исследований многих учёных, систематизируются их предложения и аналитические данные. Важным также является то, что в работе сравниваются нормы Уголовного кодекса, что касаются избирательных прав с другими нормами этого кодекса на предмет сравнения и оценки деяния и уголовного наказания. Также предлагаются конкретные приоритетные пути изменений к Уголовному кодексу Украины, для решения проблем, которые были исследованы в статье, обосновывается их целесообразность и преимущество перед действующими санкциями.*

Ключевые слова: *избирательные права, уголовная ответственность, соразмерность, Уголовный кодекс Украины, преступления против избирательных прав.*

Summary. *The article is devoted to the analysis of criminal law norms related to the protection of suffrage (voting rights). The basic aspects of qualification of such crimes are analyzed, problems and issues that may arise in practice are pointed out. The issue of the proportionality of responsibility for actually committed actions that violate the suffrage is explored. The main directions and aspects that require more detailed legal regulation are identified. Paper provides a list of problems that are most commonly encountered in practice and related to the subject of the study. It offers ways to resolve the inaccuracy of certain wording and terminology in article dispositions and ways to overcome the issue of the proportionality of punishments actually committed. In order to solve the first problem, there is provided a review of the existing legal norms for the clarity of the wording of certain legal constructs, which in the future would make them clearer and eliminate certain problematic aspects in the process of qualification of such acts. With regard to the issue of the proportionality of penalties for crimes against suffrage, here, we believe, we should take the direction of imposing a large-scale fine for most crimes against suffrage. This paper analyzes the research of many scholars, systematizes their proposals and analytical studies. It is also important that the paper compares the articles of the current Criminal code of Ukraine relating to suffrage with other provisions of the Code, with a view to comparing and evaluating a particular action with a specific punishment. Specific priority areas for amendments to the Criminal code of Ukraine are also given, to justify their expediency and prevail over existing sanctions in order to solve the problems explored in the article.*

Key words: *suffrage, voting rights, criminal liability, proportionality, Criminal code of Ukraine, crimes against voting rights.*

Постановка проблеми. Як відомо з аналізу норм Конституції України, Україна є суверенною, незалежною, соціальною, демократичною, правовою державою, в якій згідно ст. 5 Основного Закону носієм суверенітету і єдиним джерелом влади є народ, що здійснює свою владу через інститути прямої та представницької демократії. Представницька демократія знаходить свій вияв у діяльності представницьких органів влади. А саме формування таких органів здійснюється шляхом виборів, що є провідним інститутом безпосередньої демократії. Виходячи з цього, логічним постає те, що громадянам надано широкий спектр прав у сфері виборів, це насамперед проявляється у нормах Конституції України, а особливо Розділу 3 «Вибори. Референдум», а також у Виборчому кодексі України, який

був прийнятий 19 грудня 2019 року. Саме ці правові акти є основними джерелами виборчих прав. Але, як і інші права, виборчі права зазнають порушень, що в певних випадках є злочином, і за які передбачена кримінальна відповідальність згідно із нормами чинного Кримінального кодексу України.

Аналіз останніх досліджень. Дане питання у працях науковців розглядалося досить таки велику кількість разів, але з точки зору кваліфікації та співмірності відповідальності за злочини проти виборчих прав немає достатніх і ґрунтовних наукових досліджень. Щодо самого поняття «виборче право» та різні підходи до його розуміння наводить у своїй праці Марцеляк О. В. [1, с. 12–18]. А Мозоль С. А. досліджує питання міжнародного захисту виборчих прав громадян [2, с. 532–536]. Красноголовець С. В. безпосередньо розглядав питання кримінально відповідальності за порушення виборчих прав, наводить практику її застосування та згадує певні аналітичні дані, що можуть бути корисними для подальших наукових досліджень [3]. Саме вказані наукові праці та ряд інших, а саме таких авторів: Лихова С. Я [4, с. 31–35], Осадчий В. І. [8, с. 55–60] будуть використані при викладі основного матеріалу в ході вивчення проблеми та в процесі виокремлення тих напрямків, що потребують більш ретельного правового врегулювання у сфері кримінальної відповідальності за порушення виборчих прав.

Метою статті є сприяння формуванню основних шляхів удосконалення положень Кримінального кодексу України у сфері захисту виборчих прав.

Виклад основного матеріалу. Проаналізувавши норми чинного Кримінального кодексу України, можна дійти висновку, що кримінальний закон переважно детально регламентує виборчі права і спрямований на їх захист. Це безпосередньо підтверджується існуванням окремого V розділу Особливої частини Кримінального кодексу України, що має назву «Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина». В рамках даного розділу є сім статей, що регулюють питання кримінальної відповідальності за злочини проти виборчих прав. Саме їх будемо досліджувати на предмет доцільності та проблемності кваліфікації, співмірності відповідальності в кримінальному законі. Лихова С. Я. розглядає питання загальної класифікації прав людини як таких, і в усіх варіантах класифікацій прав конституційні або ж політичні, виступають окремою групою. У свою чергу виборчі права, на думку більшості науковців, як справедливо зазначає Лихова С. Я., є певною підсистемою конституційних прав, оскільки вибори є одним з провідних інститутів конституційного права [4]. Також досить дискусійним довгий час залишалося питання про доцільність виокремлення злочинів проти виборчих прав в окремий і самостійний розділ кодексу. В рамках даного дослідження будуть проаналізовані статті Кримінального кодексу України, що стосуються виборчих прав, та розглядати їх зміст на предмет доцільності і проблемності кваліфікації та співмірності відповідальності.

Розділ V чинного Кримінального кодексу України «Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина» України розпочинається зі *ст. 157*, що передбачає кримінальну відповідальність за перешкоджання здійсненню виборчого права чи права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії чи комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача. Санкція даної статті передбачає обмеження волі на строк до трьох років чи позбавлення волі на той самий строк. *Частина друга ст. 157 Кримінального кодексу України* передбачає кримінальну відповідальність за ті самі діяння, поєднані із застосуванням насильства, знищенням чи пошкодженням майна, погрозою застосування насильства, пошкодження чи знищення майна карається обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або ж позбавленням волі на той самий строк. *Частина 3 ст. 157,* закріплює норму про те, що такі ж діяння вчинені за попередньою змовою групою осіб чи членом виборчої комісії чи іншою службовою особою з використанням службового становища, карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк від двох до трьох років. А згідно *частини 4 ст. 157 Кримінального кодексу України* втручання службової особи з використанням службового становища у здійснення комісією своїх повноважень вчинене шляхом незаконної вимоги чи вказівки, з метою вплинути на рішення комісії карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк від двох до трьох років [5].

Проаналізувавши зміст даної статті, виникає ряд запитань щодо кваліфікації та співмірності відповідальності. Насамперед, щодо кваліфікації виникають запитання щодо *частин 1 та 2* цієї статті. Адже на практиці досить важко зрозуміти обсяг поняття «перешкоджання здійсненню виборчого права», та те, які саме дії варто кваліфікувати як перешкоджання, а які ні. Тому видається переконливою позиція Лихової С. Я., яка ставить під сумнів конкретність і чіткість розуміння певних понять цієї статті [6, с. 331–349]. Видається, що

було б доцільним скасувати кримінальну відповідальність за діяння, передбачені частинами 1 та 2 ст. 157, одночасно вживши заходів, що б зробили дані порушення менш реальними, шляхом вдосконалення засобів запобігання. Що ж стосується діянь, передбачених частинами 3 та 4 даної статті, то, на нашу думку, вони безумовно повинні бути, більше того з їх кваліфікацією не виникає подібних проблем і суперечностей. У даному випадку проблема полягає у співмірності відповідальності фактично вчиненим діянням. Санкція частин 3 та 4 статті передбачає досить великі строки позбавлення волі, ставлячи ці діяння за ступенем небезпечності вище, ніж більшість злочинів проти статевої свободи та недоторканості особи [5]. Тому було б доцільнішим змінити санкцію частин 3 та 4 ст. 157, зменшивши строк позбавлення волі, а в деяких випадках обмежившись високими штрафами, але при цьому безумовно залишивши службові обмеження, передбаченні цією статтею.

Аналізуючи далі Кримінальний кодекс, варто розглянути зміст *ст. 158*, що передбачає кримінальну відповідальність за надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців чи фальсифікацію виборчих чи референдарних документів, підсумків голосування чи відомостей реєстру, яке карається позбавленням волі на строк від двох до чотирьох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років. Подальший зміст даної статті дає змогу встановити, що за підробку чи незаконне виготовлення, зберігання чи використання документів пов'язаних з виборами карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років. А дії, пов'язані з викраденням і приховуванням певних документів і матеріалів пов'язаних з виборами на строк від п'яти до семи років, згідно *частин 2 та 3 ст. 158*. А *частина 4 ст. 158* передбачає відповідальність у вигляді від семи до десяти років позбавлення волі, якщо дії передбачені частинами 1–3 цієї статті були вчинені повторно чи за попередньою змовою групою осіб, членом комісії чи службовою особою з використанням свого службового становища, у разі якщо такі дії призвели до неможливості встановлення результатів виборів. Якщо розглядати зміст даної статті, на предмет доцільності кваліфікації, то варто сказати, що з нею буде менше проблем при кваліфікації діяння, адже її зміст досить чіткий. Кожна частина статті передбачає конкретні діяння та умови їх вчинення, обсяг яких є зрозумілим пересічному громадянину. Тому щодо кваліфікації *ст. 158* кодексу запитань не виникає, більш того, діяння передбачені нею, дійсно повинні належною мірою каратися кримінальним законом. А щодо питання співмірності, виникають певні сумніви. Адже *частина 1 статті 158* за характером діянь розцінюється дещо жорсткіше, ніж кримінальна відповідальність за насильницьке донорство, передбачена ст. 144 кодексу. А діяння, передбачені *частиною 4 ст. 158* за характером покарання аналогічні катуванню за попередньо змовою з мотивів расової чи релігійної нетерпимості. Зрозуміло, що за характером суспільної небезпечності ці діяння не можна вважати однаковими. Шиян Д. С. розглядає проблему строків покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю [7, с. 307–311]. А робота Шевченка Є. В. містить аналітичні дані, щодо законодавчих тенденцій у кримінальному праві, що може бути корисним під час подальшого реформування чи змін у інституті строків покарання, яких, на нашу думку, потребує *ст. 158* Кримінального кодексу України [7, с. 271–275].

Стаття 158[1] Кримінального кодексу України передбачає кримінальну відповідальність виборців за незаконне використання бюлетеня та голосування більше ніж один раз на виборах чи референдумі карається штрафом від 100 до 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (далі — нмдг), виправними роботами на строк до двох років, чи обмеженням волі на строк до трьох років [5]. А *частина 2* вказаної статті передбачає повторне вчинення чи за попередньою змовою групою осіб, кандидатом на виборах, членом комісії, спостерігачем чи офіційним представником, що карається позбавленням волі на строк від п'яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк від двох до трьох років. Щодо співмірності суперечливим є положення *частини 2* статті, бо різниця між санкцією в першій і другій частині є досить великою, і на нашу думку, потребує зменшення. Тому варто погодитись з тим, що дане положення потребує певних змін в сторону пом'якшення строків покарання. Таку позицію в своєму дослідженні під назвою «Деякі аспекти кримінальної відповідальності за вчинені правопорушення: співрозмірність вчиненого діяння покаранню» висловлює Бабіков О. П. [7, с. 324–328]. Вказане дослідження є досить корисним для подальших теоретичних досліджень, що потім можуть стати основною для законодавчих змін в кримінальному законодавстві.

Стаття 158[2] чинного Кримінального кодексу України має своїм об'єктом документацію виборів чи референдуму, а саме її незаконне знищення [5]. Такі діяння караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років, або позбавленням волі на строк від двох до чотирьох. Натомість *частина 2* цієї статті, за ці ж діяння вчинені за попередньою змо-

вою групою осіб, членом комісії, іншою службовою особою з використанням влади чи іншого службового становища караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого. Конкретні дії передбачені диспозицією цієї статті досить чітко підходять під загальний опис та характеристику злочинів проти виборчих прав, яку в своїй роботі надає Лихова С. Я. [6, с. 226–331]. Це в певній мірі є підставою для позитивної оцінки кваліфікації злочинів проти виборчої документації, тому що кодекс чітко прописує всі обставини та умови таких діянь. Що ж стосується співмірності відповідальності фактично вчиненим діянням, то тут, на нашу думку, законодавець дотримався принципу співмірності, адже таке покарання за знищення виборчої чи референдарної документації видається цілком справедливим. Варто також зазначити, що *стаття 158*[2] була введена до кодексу в 2005 р., тобто через певний час після його прийняття та в період важливих змін у політичному житті країни, особливо в інституті форми правління та демократії, про що доцільно зазначає Осадчий В. І., і варто погодитись з його тезою про тісний взаємозв'язок кримінального права та суспільно–політичних процесів [8, с. 55–60].

Порушення таємниці голосування, що виявилося у розголошенні змісту волевиявлення громадянина карається штрафом від 100 до 300 нмдг, або виправними роботами на строк до трьох років, або обмеження волі на строк до трьох років, передбачається *статтею 159* кодексу. А таке ж діяння вчинене членом комісії чи службовою особою з використанням службового становища — штрафом від 300 до 500 нмдг, обмеженням волі на строк до трьох років чи позбавлення волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років [5]. Аналізуючи зміст даної статті, варто сказати про підхід науковців до її змісту, що міститься у науковому коментарі до чинного Кримінального кодексу України [9]. Там наводиться міркування про важливість для такого злочину часу його вчинення, адже це завжди відносно короткий проміжок часу, що включає в себе голосування виборців і встановлення результатів. Потрібно також згадати про те, що раніше в даному злочині визнавався тільки спеціальний суб'єкт, а зі змінами 2006 р. було визнано можливість порушення права на таємницю голосування іншими громадянами, а не лише членами комісії чи службовими особами [10]. Це, безумовно, було позитивною зміною, адже заперечувати можливість порушення права на таємницю голосування загальним суб'єктом видається недоцільним. Що стосується деяких питань проблемності кваліфікації та співмірності відповідальності, то зміст даної статті в цих аспектах чітко дотриманий, оскільки правильно кваліфікувати такі діяння не видається важким, а покарання є цілком співмірним через альтернативність санкції, що сприяє дотриманню принципу справедливості в кримінальному праві, як зазначає в своєму дослідженні Бабіков О. П. [7, с. 324–328].

Стаття 159[1] передбачає відповідальність за порушення порядку фінансування політичної партії, передвиборної агітації, агітації з всеукраїнського чи місцевого референдуму [5]. Дана норма чітко визначає різні варіанти протиправних дій: подання завідомо недостовірних відомостей у звіті про майно, доходи і витрати (*частина 1*), умисне здійснення внеску на підтримку політичної партії особою яка не має на те права (*частина 2*). Ці ж самі дії вчинені повторно караються санкцією *частини 3* цієї статті, а якщо дії передбачені *частиною 2* цієї статті були вчинені за попередньою змовою групою осіб, організованою групою чи поєднані з вимаганням внеску чи фінансової підтримки. Слід зазначити, що дана стаття відповідає всім позитивним характеристикам правової норми, як такої, з точки зору кваліфікації та співмірності відповідальності, про які зазначається у роботі Бабікова О. П. [7, с. 324–328]. Варто погодитись з думкою даного науковця ще й з огляду на те, що санкції всіх чотирьох частин даної статті є альтернативними, що дозволяє застосувати до винної особи справедливу міру покарання. Стосовно кваліфікації даного злочину довгий час виникали деякі запитання, через проблемність трактування поняття «фінансування у великому розмірі», але до змісту статті було включено примітку, яка трактує це поняття досить чітко і конкретно. Також слід підтримати позицію Несвіта Є. О., який наголошував на потребі внесення до Кримінального кодексу України *статті 159*[1], адже це досить важливий крок у запобіганні корупційних правопорушень у сфері виборчих прав та незаконній діяльності партій [11].

Останньою з норм розділу V Особливої частини чинного Кримінального кодексу України є *стаття 160*, що криміналізує підкуп виборця чи учасника референдуму [5]. *Частина перша* передбачає відповідальність за прийняття пропозиції обіцянки чи одержання певної неправомірної вигоди у вигляді штрафу від 100 до 300 нмдг, або виправними роботами на строк до трьох років, чи обмеженням волі на той самий строк, *частина 2* визнає караною саму пропозицію, обіцянку чи надання неправомірної вигоди у вигляді обмеження волі на строк до трьох

років чи позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю. Натомість *частина 3* передбачає відповідальність у вигляді обмеження волі на строк від двох до чотирьох років, чи позбавлення волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років, коли стороною у таких діяннях є підприємства, установи, організації. Якщо ж діяння з приводу пропозиції вчиняються повторно, чи групою осіб за попередньою змовою, чи членом комісії, кандидатом, іншою особою з використанням свого службового становища карається позбавленням волі на строк від п'яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років. Позитивним у структурі даної норми є те, що правопорушенням є як і прийняття пропозиції, так і сама пропозиція, щодо підкупу виборця чи учасника референдуму.

Було також запропоновано визнати корупційним злочин, передбачений ст. 160 Кримінального кодексу України, оскільки наявні усі необхідні ознаки корупції, та удосконалити визначення неправомірної вигоди, що вказане у примітці до вказаної статті, привівши у відповідність до положень Конвенції ООН проти корупції шляхом виключення вказівки на суму неправомірної вигоди [12, с. 193–194].

Щодо співмірності відповідальності, то вона нам видається справедливою, окрім *частини 2* цієї статті. Адже, сам факт тільки пропозиції, обіцянки чи надання неправомірної вигоди звісно повинен каратися, але без санкції у вигляді позбавлення волі на строк до трьох років, яка є найжорсткішою альтернативою у *частині 2 статті 160* даного Кодексу. А інші міри покарання здаються цілком справедливими з огляду на суспільну небезпечність діянь, передбачених у диспозиції цієї статті. Тому *стаття 160*, на наш погляд, потребує невеликих змін у частині покарань, у сторону зменшення їх суворості. Слід підтримати пропозицію, висловлену Євдокімовою О. В., про доцільність розширення сфери застосування штрафів як виду кримінального покарання, при здійсненні реформування у бік пом'якшення покарань за певні злочини [13, с. 161–165].

Висновки і пропозиції. Якщо розглядати, які проблеми існують на сьогодні у предметі нашого дослідження, то варто виділити 2 напрями: 1) нечіткість певних формулювань у диспозиціях певних статей, наприклад таких як *157* та *158*[1] та 2) проблема співмірності покарань фактично вчиненим діянням, що найбільш помітно проявляється у санкціях *статей 158* та *160* Кримінального кодексу України.

Шляхом вирішення першої проблеми є перегляд існуючих правових норм на предмет чіткості формулювань певних юридичних конструкцій, шляхом наукового пояснення та коментування великої кількості юридичних термінів, що в подальшому зробило норми чіткішими і це б усунуло певні проблемні аспекти в процесі кваліфікації таких діянь.

Доцільним є удосконалення визначення неправомірної вигоди, що вказане у примітці до ст. 160 Кримінального кодексу України, привівши у відповідність до положень Конвенції ООН проти корупції шляхом виключення вказівки на суму неправомірної вигоди, яка на даний час там наведена.

Що стосується проблеми співмірності покарань за злочини проти виборчих прав то тут, ми вважаємо, потрібно взяти напрямок на впровадження штрафу у великих розмірах від 300 до 600 нмдг, за перешкоджання здійсненню виборчого права та незаконне використання виборчого бюлетня (ст.ст. 157 і 158[1]) за які зараз передбачено обмеження чи позбавлення волі, прав, а за найбільш небезпечні злочини, наприклад ті що вчиняються повторно чи за попередньою змовою, варто залишити покарання у вигляді обмеження чи позбавлення волі. Саме штраф як вид покарання досить часто показує свою ефективність і, сприяючи реалізації запобіжної функції кримінального права, мінімізує певні види злочинів, а також ефективно впливає на стан бюджетно-фінансової системи країни.

Література

1. Марцеляк О. В. Виборче право: сучасне розуміння і сутність / О. В. Марцеляк // Публічне право. 2011. № 2. С. 12–18.

2. Мозоль С. А. Міжнародний захист виборчих прав громадян / С. А. Мозоль // Правова держава. 2010. № 21. С. 532–536.

3. Красноголовець С. В. Кримінальна відповідальність за порушення виборчих та референдарних прав громадян в Україні та країнах Центральної Європи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.08 / С. В. Красноголовець. Львів, 2009. 22 с.

4. Лихова С. Я. Кримінально-правова охорона виборчих прав громадянина та шляхи її вдосконалення / С. Я. Лихова // Наукові записки. 2000. № 18. С. 31–35.

5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.

6. Лихова С. Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних, та соціальних прав і свобод людини і громадянина / С. Я. Лихова // Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 2006. URL: https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/18284/1/%d0%9c%d0%9e%d0%9d%d0%9e%d0%93%d0%a0%d0%90%d0%a4%d0%86%d0%af%20%20%d0%9b%d0%b8%d1%85%d0%be%d0%b2%d0%b0%20%d0%a1.%d0%af..pdf.

7. Бабіков О. П. Деякі аспекти кримінальної відповідальності за вчинені правопорушення: співрозмірність вчиненого діяння покаранню / О. П. Бабіков // Актуальні проблеми кримінальної відповідальності. Харків: Право, 2013. С. 324–328.

8. Осадчий В. І. Проблеми кримінально-правової охоронивиборчих та референдарних прав громадян / В. І. Осадчий // Вісник Національної академії прокуратури України. 2014. № 3. С. 55–60.

9. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу // Професіонал. 2019. URL: https://legalexpert.in.ua/komkodeks/uk.html.

10. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального, Кримінально-процесуального кодексів України щодо відповідальності за порушення виборчих прав громадян: Закон України від 23.02. 2006 № 3504–IV // Відомості Верховної Ради України. 2006. № 33. Ст. 280.

11. Несвіт Є. О. Порушення порядку фінансування політичних партій та виборчих кампаній: питання вдосконалення деліктного законодавства / Є. О. Несвіт // Форум права. 2010. № 5. С. 12–16.

12. Крайник Г. С. Щодо визнання корупційним злочину, передбаченого ст. 160 Кримінального кодексу України, та удосконалення визначення неправомірної вигоди / Г. С. Крайник // 25 років становлення Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ: славетна історія та горизонти майбутнього: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (21–22 лютого 2020 року, м. Суми) / Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ. Суми: Видавничий дім «Ельдорадо», 2020. 424 с. С. 194–195.

13. Євдокімова О. В. Особливості призначення штрафу під час пом'якшення покарання / О. В. Євдокімова // Юридичний науковий електронний журнал. 2016. № 4. С. 161–165.

References

1. Martselyak O. V. Vyborche pravo: suchasne rozuminnya i sutnist' / O. V. Martselyak // Publichne pravo. 2011. #2. S. 12–18.

2. Mozol' S. A. Mizhnarodnyy zakhyst vyborchykh prav hromadyan / S. A. Mozol' // Pravova derzhava. 2010. #21. S. 532–536.

3. Krasnoholovets' S. V. Kryminal'na vidpovidal'nist' za porushennya vyborchykh ta referendarnykh prav hromadyan v Ukrayini ta krayinakh Tsentral'noyi Yevropy: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yur. nauk: spets. 12.00.08 / Krasnoholovets' S. V. L'viv, 2009. 22 s.

4. Lykhova S. Ya. Kryminal'no-pravova okhorona vyborchykh prav hromadyanyna ta shlyakhy yiyi vdoskodalennya / S. Ya. Lykhova // Naukovi zapysky. 2000. #18. S. 31–35.

5. Kryminal'nyy kodeks Ukrayiny: Zakon Ukrayiny vid 5 kvitnya 2001 r. # 2341-III // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 2001. # 25–26. St. 131.

6. Lykhova S. Ya. Zlochyny u sferi realizatsiyi hromadyans'kykh, politychnykh, ta sotsial'nykh prav i svobod lyudyny i hromadyanyna / S. Ya. Lykhova // Vydavnycho-polihrafichnyy tsentr «Kyyivs'kyy universytet». 2006. URL: https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/18284/1/%d0%9c%d0%9e%d0%9d%d0%9e%d0%93%d0%a0%d0%90%d0%a4%d0%86%d0%af%20%20%d0%9b%d0%b8%d1%85%d0%be%d0%b2%d0%b0%20%d0%a1.%d0%af..pdf.

7. Babi'kov O. P. Deyaki' aspekti krimi'nal'noyi vi'dpovi'dal'nosti' za vchineni' pravoporushennya: spi'vrozmi'rni'st' vchinenogo di'yannya pokarannyu / O. P. Babi'kov // Aktual'ni' problemi krimi'nal'noyi vi'dpovi'dal'nosti'. Kharkiv: Pravo, 2013. S. 324–328.

8. Osadchyy V. I. Problemy kryminal'no-pravovoyi okhoronyvyborchykh ta referendarnykh prav hromadyan / V. I. Osadchyy // Visnyk Natsional'noyi akademiyi prokuratury Ukrayiny. 2014. #3. S. 55–60.

9. Naukovo-praktychnyy komentar do Kryminal'noh kodeksu // Profesional. 2019. URL: https://legalexpert.in.ua/komkodeks/uk.html.

10. Pro vnesennya zmi'n do Kodeksu Ukrayini pro admi'ni'strativni' pravoporushennya, Krimi'nal'nogo, Krimi'nal'no-proczesual'nogo kodeksi'v Ukrayini shhodo vi'dpovi'dal'nosti' za porushennya viborchikh prav gromadyan: Zakon Ukrayini vi'd 23.02. 2006 # 3504-IV // Vi'domosti' Verkhovnoyi Radi Ukrayini. 2006. # 33. St. 280.

11. Nesvit Ye. O. Porushennya poryadku finansuvannya politychnykh partiy ta vyborchykh kampaniy: pytannya vdoskonalennya deliktnoho zakonodavstva / Ye. O. Nesvit // Forum prava. 2010. #5. S. 12–16.

12. Kraynik H. S. Shhodo viznannya korupczi'jnim zlochinu, peredbachenogo st. 160 Krimi'nal'nogo kodeksu Ukrayini, ta udoskonalennya viznachennya nepravomi'rnoyi vigodi / H. S. Kraynik // 25 roki'v stanovlennya Sums'koyi fi'li'yi Kharki'vs'kogo naczi'onal'nogo uni'versitetu vnutri'shni'kh sprav: slavetna i'stori'ya ta gorizonti majbutn'ogo: materi'ali Mi'zhnarodnoyi naukovo-praktichnoyi konferenczi'yi (21–22 lyutogo 2020 roku, m. Sumi) / Sums'ka fi'li'ya Kharki'vs'kogo naczi'onal'nogo uni'versitetu vnutri'shni'kh sprav. Sumi: Vidavnichij di'm «El'dorado», 2020. 424 s. S. 194–195.

13. Yevdokimova O. V. Osoblyvosti pryznachennya shtrafu pid chas pom»yakshennya pokarannya / O. V. Yevdokimova // Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal. 2016. # 4. S. 161–165.